

A HAJLÉKTALAN EMBEREK ELLÁTÁSÁT BIZTOSÍTÓ NAPPALI MELEGEDŐK, ÉJJELI MENEDÉKHELYEK ÉS ÁTMENETI SZÁLLÁSOK MUNKATÁRSAIRÓL

A Hajléktalanokért Közalapítvány megbízásából végzett felmérés részeként az intézményekben (azaz nappali melegedőkben, éjjeli menedékhelyeken, átmeneti szállásokon) dolgozó munkatársakra vonatkozóan külön kérdéscsoportot állítottunk össze. A válaszok alapján kapott eredményeket e tanulmány keretei között ismertetjük.

Azt kértük a kérdőívet kitöltő szakemberektől, hogy minden egyes munkatársukat tüntessék fel, függetlenül attól, hogy szakmai vagy nem szakmai munkatársról van szó, illetve függetlenül a munkatárs alkalmazásának módjától, valamint a hetente ledolgozott órák számától.

Az 1. számú táblázat arra vonatkozóan nyújt eligazítást, hogy a felmérésben szereplő különböző típusú intézményekből mekkora számban érkeztek vissza olyan kérdőívek, melyekben választ adtak a munkatársakat érintő kérdéseinkre is, valamint arra vonatkozóan, hogy **egy adott intézménytípusból hány munkatársra vonatkozóan rendelkezünk adatokkal.**

1. sz. táblázat: Az intézmények és a munkatársak száma és aránya intézménytípusonként

Az intézmény típusa	Az intézmények		Az intézményekben dolgozó munkatársak	
	száma	aránya (%)	száma	aránya (%)
nappali melegedő	65	35,5	359	28,7
éjjeli menedékhely	53	29,0	371	29,6
átmeneti szállás	65	35,5	522	41,7
Összesen	183	100,0	1252	100,0

Láthatjuk az 1. számú táblázatban, hogy a válaszadó intézményekben összesen 1252 fő dolgozik. Az összes munkatárs közel fele (41,7%) átmeneti szálláson, több mint egynegyede (29,6%) éjjeli menedékhelyen, további több mint egynegyede (28,7%) nappali melegedőben dolgozik.

Az adatbázisban szereplő munkatársak **nemenkénti** megoszlása: 49,6% (621 fő) férfi, 50,3% (630 fő) nő, egy munkatárs nemére nem kaptunk választ. A 2. számú táblázat segítségével tekintsük át a különböző intézményekben dolgozó munkatársak nemek szerinti megoszlását.

2. sz. táblázat: Az intézményekben dolgozó munkatársak nemek szerinti megoszlása intézménytípusonként

Az intézmény típusa	Az intézményekben dolgozó férfiak		Az intézményekben dolgozó nők		Az intézményekben dolgozó munkatársak összesen	
	száma	aránya (%)	száma	aránya (%)	száma	aránya (%)
nappali melegedő	136	37,9	223	62,1	359	100,0
éjjeli menedékhely	234	63,1	137	36,9	371	100,0
átmeneti szállás	251	48,1	270	51,7	522	100,0
Összesen	621	49,6	630	50,3	1252	100,0

Láthatjuk a 2. számú táblázat adataiból, hogy a nappali melegedőkben dolgozók között nagyobb arányban (62,1%) találkozhatunk nő munkatársakkal a többi intézménytípushoz képest. A férfi munkatársak aránya az éjjeli menedékhelyek esetében kiemelkedően magas, 63,1%. Az átmeneti szállásokon pedig közel azonos arányban dolgoznak férfiak és nők.

Az adatbázisban szereplő munkatársak **életkorát** tekintve elmondhatjuk, hogy a legfiatalabb 19 éves, a legidősebb pedig 75 éves. A munkatársak átlagéletkora 43 év (42,6). A median: 42, a módusz pedig: 28 év. A 3. számú táblázat az intézményekben dolgozó munkatársak életkor szerinti megoszlását mutatja. (Ebben az esetben 77 fő életkorát válasz hiányában nem ismerjük.)

3. sz. táblázat: Az intézményekben dolgozó munkatársak életkor szerinti megoszlása intézménytípusonként

A munkatárs életkora		Az intézmény típusa			Összesen
		nappali melegedő	éjjeli menedékhely	átmeneti szállás	
19 – 24 éves	fő	10	14	21	45
	%	2,8	3,9	4,6	3,8
25 – 29 éves	fő	41	53	55	149
	%	11,6	14,6	12,0	12,7
30 – 39 éves	fő	94	93	140	327
	%	26,6	25,6	30,6	27,8
40 – 49 éves	fő	85	80	88	253
	%	24,0	22,0	19,2	21,5
50 – 59 éves	fő	78	96	136	310
	%	22,0	26,4	29,7	26,4
60 – 69 éves	fő	38	27	17	82
	%	10,7	7,4	3,7	7,0
70 éves és fölött	fő	8	-	1	9
	%	2,3	-	0,2	0,8
Összesen	fő	354	363	458	1175
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

Az intézményekben dolgozó munkatársak életkorát tekintve láthatjuk a 3. számú táblázat adataiból, hogy minden intézménytípus munkatársai körében a legfiatalabbak (a 18-24 évesek, akik jellemzően még tanulnak) és a legidősebbek (a 60 évesek és annál idősebbek, akik már jellemzően kifelé mozognak a munkaerőpiacról) vannak a – többi életkori csoporthoz képest – legalacsonyabb számban és arányban.

Láthatjuk továbbá, hogy a nappali melegedők és átmeneti szállások munkatársai között a 30-39 évesek vannak a legnagyobb arányban (26,6% és 30,6%) , míg az éjjeli menedékhelyek munkatársai között az 50-59 éves korosztályhoz tartozók (26,4%). Az éjjeli menedékhelyen dolgozók között találjuk legnagyobb arányban a fiatalabb munkatársakat, az itt dolgozók 18,5%-a 29 éves vagy annál fiatalabb.

A munkatársakra vonatkozó kérdések között rákérdeztünk arra is, hogy az intézmény munkatársai **hány órát dolgoznak hetente**. Összesen 1 230 fő esetében kaptunk erre vonatkozó választ, melyek alapján az adatbázisban szereplő munkatársak átlagos heti munkaideje 35,3 óra. (A szélső értékeket tekintve azt láttuk, hogy a legalacsonyabb heti munkaidő 1 óra (2 fő esetében), míg a legtöbb 72 óra (4 fő esetében)). A median és a módusz egyaránt heti 40 óra. Az 1 230 fő több mint háromnegyede (77,4%) heti 40 órát dolgozik. Az ezt követő leggyakoribb érték a heti 20 óra, melyet 7,2% esetében tapasztaltunk, majd a heti 30 óra, ami 3,0% esetében fordult elő. A legalacsonyabb óraszám (azaz heti 2-6 órában) jellemzően orvosok dolgoznak az intézményekben.

Intézménytípusonkénti bontásban azt tapasztaltuk, hogy mindhárom típusú intézmény munkatársai körében a heti 40 órás munkaidő a leggyakoribb, bár eltérő arányban: legmagasabb az átmeneti szálláson dolgozók körében (84,4%), majd az éjjeli menedékhelyen (76,0%) és a nappali melegedőkben dolgozók körében (68,7%) dolgozók körében. A heti 20 órában dolgozó munkatársakat a nappali melegedőkben dolgozók körében találjuk, arányuk 11,2%, míg az éjjeli menedékhelyeken dolgozók körében 8,2%, az átmeneti szállásokon pedig 3,3%. A heti 30 órában dolgozók szintén a nappali melegedők munkatársai között vannak a legmagasabb arányban (3,6%), míg az éjjeli menedékhelyeken dolgozók körében 3,1%, az átmeneti szállásokon pedig 2,5% az arányuk.

A munkatársak **beosztására** is rákérdeztünk a kérdőíveken. Az alábbi, 4. számú táblázat intézménytípusonként mutatja a különböző beosztásban dolgozó munkatársak számát és arányát.

4. sz. táblázat: A különböző beosztásban dolgozó munkatársak száma és aránya intézménytípusonként

A beosztás megnevezése	Nappali melegedő – munkatársak		Éjjeli menedékhely – munkatársak		Átmeneti szállás – munkatársak		Összesen	
	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)
intézményvezető	36	10,0	25	6,7	32	6,1	93	7,4
szociális ápoló, gondozó	84	23,4	105	28,3	118	22,6	307	24,5
szociális segítő	82	22,8	19	5,1	37	7,1	138	11,0
részlegvezető	8	2,2	7	1,9	14	2,7	29	2,3
orvos	5	1,4	10	2,7	15	2,9	30	2,4
vezető ápoló	1	0,3	2	0,5	8	1,5	11	0,9
ápoló, gondozó	7	1,9	4	1,1	9	1,7	20	1,6
szociális és mentálhigiénés csoportvezető	1	0,3	1	0,3	1	0,2	3	0,2
foglalkoztatás-szervező	-	-	-	-	1	0,2	1	0,1
szociális, mentálhigiénés munkatárs	48	13,4	152	41,0	217	41,6	417	33,3
szakmai vezető	6	1,7	4	1,1	5	1,0	15	1,2
tanácsadó	-	-	1	0,3	1	0,2	2	0,2
pszichológus	2	0,6	3	0,8	3	0,6	8	0,6
lelkész	-	-	-	-	1	0,2	1	0,1
gazdasági munkatárs	4	1,1	2	0,5	3	0,6	9	0,7
adminisztrátor	1	0,3	-	-	2	0,4	3	0,2
kisegítő munkatárs	19	5,3	-	-	3	0,6	22	1,8
munkavezető	-	-	-	-	1	0,2	1	0,1
egyéb	49	13,6	36	9,7	51	9,8	136	10,9
nincs válasz	6	1,7	-	-	-	-	6	0,5
Összesen	359	100,0	371	100,0	522	100,0	1252	100,0

Láthatjuk a 4. számú táblázat adataiból, hogy összességében legmagasabb arányban a szociális és mentálhigiénés munkatárs beosztásban dolgozókkal találkozunk, ők teszik ki az adatbázisban szereplők egyharmadát. Ha intézménytípusonként tekintjük az e beosztásban dolgozókat, láthatjuk, hogy arányuk az átmeneti szállások és az éjjeli menedékhelyek esetében meghaladja a 40,0%-ot, míg a nappali melegedőkben dolgozók körében mindössze 13,4%.

Az adatbázisban szereplő munkatársak egynegyede (24,5%) szociális ápoló, gondozó beosztásban dolgozik. Ez esetben nem tapasztalunk túl nagy eltérést a három intézménytípusban dolgozók között az arányokat tekintve.

A szociális segítő aránya a teljes sokaságot tekintve 11,0%, arányuk a nappali melegedőkben dolgozók körében 22,8%, míg az átmeneti szállásokon dolgozók között 7,1%, az éjjeli menedékhelyen dolgozók között pedig 5,1%.

A beosztás mellett természetesen rákérdeztünk arra is, hogy **milyen** – az adott munkakör betöltéséhez szükséges – **képzettséggel rendelkeznek az intézmények munkatársai**. Az erre vonatkozó összefoglaló adatokat az 5. számú táblázat ismerteti.

5. sz. táblázat: A munkatársak száma és aránya a képzettségük és intézménytípusok szerint

A képzettség megnevezése	Nappali melegedő – munkatársak		Éjjeli menedékhely – munkatársak		Átmeneti szállás – munkatársak		Összesen	
	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)
általános szociális munkás / szociális munkás	94	26,2	75	20,2	103	19,7	272	21,7
szociális szervező	-	-	3	0,8	6	1,1	9	0,7
szociálpolitikus	3	0,8	2	0,5	4	0,8	9	0,7
szociálpedagógus	18	5,0	26	7,0	35	6,7	79	6,3
szociális menedzser	1	0,3	-	-	-	-	1	0,1
közgazdász-szociálpolitikus	2	0,6	-	-	-	-	2	0,2
teológus	7	1,9	6	1,6	8	1,5	21	1,7
szociális asszisztens	24	6,7	35	9,4	34	6,5	93	7,4
mentálhigiénés asszisztens	2	0,6	10	2,7	8	1,5	20	1,6
védőnő	-	-	-	-	1	0,2	1	0,1
pedagógus	15	4,2	11	3,0	27	5,2	53	4,2
népművelő / művelődésszervező	4	1,1	2	0,5	5	1,0	11	0,9
szociális gondozó és szervező	1	0,3	-	-	-	-	1	0,1
szociális gondozó és ápoló	25	7,0	68	18,3	91	17,4	184	14,7
pedagógiai asszisztens	1	0,3	-	-	-	-	1	0,1
gyógypedagógiai asszisztens	-	-	2	0,5	3	0,6	5	0,4
orvos	4	1,1	9	2,4	13	2,5	26	2,1
pszichológus	1	0,3	2	0,5	5	1,0	8	0,6
jogász	1	0,3	2	0,5	3	0,6	6	0,5
felsőfokú egészségügyi végz. (mentálhigiénés szakirány)	2	0,6	-	-	3	0,6	5	0,4
ápoló	5	1,4	5	1,3	8	1,5	18	1,4
általános ápoló / ált. betegápoló	1	0,3	3	0,8	8	1,5	12	1,0
felnőtt szakápoló	1	0,3	7	1,9	4	0,8	12	1,0
körzeti ápoló / körzeti betegápoló	1	0,3	1	0,3	2	0,4	4	0,3
gyermek- és ifjúsági felügyelő	1	0,3	1	0,3	4	0,8	6	0,5
szociális segítő	1	0,3	-	-	-	-	1	0,1
egyéb	79	22,0	55	14,8	42	8,0	176	14,1
nincs válasz	65	18,1	46	12,4	105	20,1	216	17,3
Összesen	359	100,0	371	100,0	522	100,0	1252	100,0

Az 5. számú táblázat azt mutatja, hogy mindhárom intézménytípusban az általános szociális munkás, illetve szociális munkás végzettségű munkatársak vannak a legnagyobb arányban, bár az adatokban némi eltérés mutatkozik, hiszen míg a nappali melegedőkben a munkatársak több,

mint egynegyede rendelkezik ilyen végzettséggel, addig az átmeneti szálláson összesen 19,7%-uk. A nappali melegedők esetében az „egyéb” kategória képviseli a második legmagasabb arányt (22,0%), az éjjeli menedékhelyeken és az átmeneti szállásokon azonban a szociális gondozó és ápoló végzettségű munkatársak aránya a második legmagasabb. (Összességében a munkatársak 17,3% esetében nincs adatunk a képzettségre vonatkozóan.) Láthatjuk továbbá azt is, hogy mindössze egy-egy fő esetében lettek megjelölve az alábbi képzettségek: szociális menedzser, védődő, szociális gondozó és szervező, pedagógiai asszisztens és szociális segítő.

A válaszadó intézményekben dolgozó 1252 fő közül mindössze 44 fő (3,5%) jelölt meg egynél több, a betöltött munkakörhöz szükséges képzettséget. A részletes adatok a 6. számú táblázatban láthatók.

6. sz. táblázat: A munkatársak száma és aránya a második képzettségük és intézménytípusok szerint

A képzettség megnevezése	Nappali melegedő – munkatársak		Éjjeli menedékhely – munkatársak		Átmeneti szállás – munkatársak		Összesen	
	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)
általános szociális munkás / szociális munkás	1	0,3	3	0,8	3	0,6	7	0,6
szociálpolitikus	2	0,6	2	0,5	2	0,4	6	0,5
szociálpedagógus	2	0,6			2	0,4	4	0,3
közgazdász-szociálpolitikus			1	0,3	1	0,2	2	0,2
teológus			2	0,5			2	0,2
szociális asszisztens					1	0,2	1	0,1
mentálhigiénés asszisztens	1	0,3	2	0,5	9	1,7	12	1,0
pedagógus	3	0,8			1	0,2	4	0,3
népművelő / művelődésszervező	1	0,3			1	0,2	2	0,2
szociális gondozó és ápoló			1	0,3	1	0,2	2	0,2
általános ápoló / általános betegápoló					1	0,2	1	0,1
egyéb			1	0,3			1	0,1
Az összes munkatárs arányában	10	2,8	12	3,2	22	4,2	44	3,5

Amint az a 6. számú táblázatból kiolvasható, leginkább a válaszadó átmeneti szállásokon jellemző, hogy egy-egy munkatárs két olyan képzettséggel is rendelkezzen, amely a munkaköre betöltéséhez szükséges (arányuk 4,2%), míg ugyanez a válaszadó nappali melegedőkben jellemző a legkevésbé (2,8%). E csoportban legnagyobb arányban a mentálhigiénés asszisztens képzettség jelenik meg, míg a szociális asszisztens, az általános ápoló / általános betegápoló és az egyéb kategória a legkevésbé gyakori.

Végül, de nem utolsó sorban kérdést tettünk fel arra vonatkozóan, hogy az intézmények (szakmai) **munkatársai milyen típusú tevékenységeket végeznek**. E kérdésnél elsősorban azokra a tevékenységekre voltunk kíváncsiak, melyeket az 1/2000. SzCsM rendelet az intézmények számára kötelezően előír. Az összesített adatokat a 7. számú táblázat ismerteti. (Tekintettel arra, hogy az egyes intézmények nem egységesen sorolják be az egyes beosztásokat a szakmai, illetve nem szakmai kategóriákba, a megjelölt tevékenységeket az összes munkatárs számának arányában jelenítettük meg. Emiatt messzemenő következtetéseket nem vonhatunk le a kapott adatokból, ám a tendenciákat megítélhetjük.) (A felsorolt tevékenységeken túl a válaszadóknak lehetőségük volt egyéb tevékenységek megjelölésére is, melyeket az 1. számú mellékletben részletesen bemutatunk.)

7. sz. táblázat: Az intézmények szakmai munkatársai által végzett tevékenységek

A tevékenység megnevezése	Nappali melegedő – munkatársak		Éjjeli menedékhely – munkatársak		Átmeneti szállás – munkatársak		Összesen	
	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)
közösségi szociális munka	74	20,6	66	17,8	156	29,9	296	23,6
egyéni szociális munka	164	45,7	175	47,2	250	47,9	589	47,0
mentálhigiénés, terápiás tevékenység	117	32,6	107	28,8	149	28,5	373	29,8
szabadidős tevékenységek szervezése, lebonyolítása	119	33,1	138	37,2	230	44,1	487	38,9
foglalkoztatás-szervezés, bonyolítás	72	20,1	58	15,6	110	21,1	240	19,2
képzés-szervezés, bonyolítás	40	11,1	42	11,3	65	12,5	147	11,7
ügyintézés	182	50,7	190	51,2	272	52,1	644	51,4
Munkatársak száma összesen	359	100,0	371	100,0	522	100,0	1252	100,0

Nos, a 7. számú táblázat alapján azt mondhatjuk, hogy igazán jelentősnek nevezhető eltérés az egyes intézménytípusok között csak egy-két tevékenység kapcsán tapasztalható. Ilyen pl. a szabadidős tevékenységek szervezése, melyet az átmeneti szállások munkatársai jelöltek meg a legnagyobb arányban, míg a nappali melegedő munkatársai a legkevésbé. A közösségi szociális munka szintén az átmeneti szállásokon jellemző leginkább, és az éjjeli menedékhelyeken legkevésbé. Minden intézménytípus esetében az ügyintézés a leggyakrabban megjelenő tevékenység, melyet az egyéni szociális munka, majd a szabadidős tevékenységek szervezése, bonyolítása követ, és a képzés-szervezés, bonyolítás a legritkábban megjelölt tevékenység.